



**BERUNIY TUMANLARARO
IQTISODIY SUDI**

230200, Beruniy tumani, Beruniy kuchasi, r/u

Tel: 55-102-40-63

**BERUNIY INTER-DISTRICT
ECONOMIC COURT**

230200, Beruniy, Beruniy street, wn/h

e-mail: i.beruniy@sud.uz

Ўзбекистон Республикаси номидан ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Беруний тумани
2302/758-сонли иш

2023 йил 3 апрель

4-2302-

Беруний туманлараро иқтисодий судининг судьяси Қ.О.Хожамуратовнинг раислигида, судья ёрдамчиси Д.Мамбетсалиевнинг котиблигида, даъвогар вакили фермер хўжалик раҳбари А.Ражапбоев ва жавобгар вакили З.Балтабаев (2023 йил 1 март кунги рақамсиз ишончнома)ларнинг иштирокида, Беруний тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг даъвогар “Жайхун Жалоладдин” фермер хўжалигининг манфаатини кўзлаб жавобгар “BERUNIY CLUSTER” масъулияти чекланган жамиятидан 491 837 500 сўм асосий қарз ва 98 367 500 сўм жарима ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни суднинг ўз биносида очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

А Н И Қ Л А Д И :

Беруний тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши (бундан буён матнда – Фермерлар кенгаши) даъвогар “Жайхун Жалоладдин” фермер хўжалиги (бундан буён матнда – даъвогар)нинг манфаатида иқтисодий судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар “BERUNIY CLUSTER” масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда – жавобгар)дан 491 837 500 сўм асосий қарз ва 98 367 500 сўм жарима ундиришни сўраган.

Фермерлар кенгаши вакили суд мажлисида қатнашмади ва ўзининг ёзма фикрини судга тақдим қилмади.

Суд иш ҳужжатларида Фермерлар кенгашининг суд муҳокамасининг вақти ва жойи ҳақида тегишли тартибда хабардор қилинганлигини тасдиқловчи ҳужжат мавжуд эканлигини ҳисобга олиб, ишни Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда – ИПК) 128 ва 170-моддаларига мувофиқ унинг вакили иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топди.



Даъвогар вакили суд мажлисида асосий қарздорлик жавобгар томонидан тўлиқ тўлаб берилганлигини, лекин қарздорлик кеч тўланганлиги оқибатида зарар кўрганлигини таъкидлаб, жавобгардан жаримани ундириб беришни сўради.

Жавобгар вакили суд мажлисида судга ёзма равишда илтимосномасини тақдим қилиб, асосий қарздорликни тўлиқ тўлаб берилганлигини, қарздорликни тўлашдан асоссиз бўйин товаламаганлигини, ҳозирги кунда ҳисоб рақамида тўлов талабномалари суммаси кўплигини, молиявий ҳолати яхши эмаслигини инobatга олиб, сўралган жаримани қаноатлантирмасдан қолдиришни сўради.

Суд тарафлар вакиллариининг тушунтиришларини тинглаб ҳамда ишдаги тўпланган ҳужжатларга ҳуқуқий баҳо бериб, қуйидагиларга асосан даъво аризасини қаноатлантиришни рад этишни ва жавобгарнинг илтимосномасини қаноатлантиришни лозим топди.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда – ФК) 8 ва 234-моддаларига биноан мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Мазкур ҳолатда тарафларнинг мажбуриятлари фьючерс шартномасидан келиб чиққан.

Ишдаги ҳужжатлардан аниқланишича, тарафлар ўртасида пахта хом ашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилиб, ушбу шартноманинг 1.1-бандига мувофиқ “хўжалик” ўзининг 2022 йил учун “Бизнес режаси”га асосан пахта хом ашёсини “буюртмачи”га етказиб бериш, “буюртмачи” эса ушбу маҳсулотни қабул қилиб олиш ва шартноманинг 4.1-бандига мувофиқ ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Шартнома шартларини бажариш мақсадида даъвогар томонидан жавобгарга жами 1 089 512 104 сўмлик 111 529 кг пахта хом ашёси етказиб берилган.

Шартноманинг 4.4-бандига эса “буюртмачи” томонидан “хўжалик”нинг етказиб берилган пахта хом ашёси қийматининг якуний ҳисоб-китоблари терим учун ўтказилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилганидан қолган қисми ҳосил йилининг 31 декабрь санасига қадар тўлаб берилиши кераклиги назарда тутилган.

2022 йилнинг 28 декабрь ҳолатига терим учун ўтказилган пуллар ва бошқа харажатлар ҳамда тўлаб берилган пуллар чегирилганидан кейин қолган 491 837 500 сўм асосий қарздорлик жавобгар томонидан тўлаб берилмаганлиги сабабли Фермерлар кенгаши судга даъво аризаси билан рожаат қилган.



Лекин, даъвогар ва жавобгар томонидан тан олиниб, мухр ва имзо билан тасдиқланган маълумот-жадвалларга кўра, жавобгарнинг даъвогар олдида судга даъво аризаси тақдим этилган санада жами 185 434 653 сўм асосий қарзи мавжуд бўлган. Демак, даъво аризасида сўралган асосий қарздорликнинг 306 402 847 сўми асоссиз ҳисобланади.

185 434 653 сўм асосий қарз эса жавобгар томонидан 2023 йил

17 март куни даъвогарга тўлиқ тўлаб берилган.

Ишнинг ушбу ҳолатлари суд мажлисида тегишли далиллар билан ўз тасдиғини топганлиги сабабли суд даъво талабларининг 491 837 500 сўм асосий қарздорликни ундириш қисмини қаноатлантиришни рад этишни лозим топди.

Шунингдек, Фермерлар кенгаши даъво аризасида жавобгардан даъвогар фойдасига фьючерс шартномасининг 5.4-бандига асосан

98 367 500 сўм жарима ундиришни сўраган.

Дарҳақиқат, шартноманинг 5.4-бандида мазкур шартномага мувофиқ белгиланган муддатларда бўнак (аванс) маблағларини, топширилган (юклаб жўнатилган) пахта хом ашёси ҳақини тўлашдан асоссиз бўйин товлаганлиги учун “буюртмачи” “хўжалик”ка белгиланган устамалар тўланиши инobatга олинмаган ҳолда асоссиз тўлашдан бўйин товлаган сумманинг 20 фоизи миқдорида жарима тўлашлиги белгилаб қўйилган.

Лекин, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2002 йил 4 мартдаги “Ўзбекистон Республикасининг “Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида”ги Қонуни иқтисодий судлар амалиётида қўллашнинг айрим масалалари ҳақида”ги 103-сон қарорининг 12-бандида тушунтириш берилишича, Қонуннинг 32-моддаси 1-қисмини қўллашда судлар қарздорнинг ҳақиқатда товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини тўлашдан бош тортганлиги ҳолатларини (жумладан, тўлаш имконияти бўла туриб, тўловни амалга оширмаганлиги, қарзини тан олмаганлиги, кредиторлик-дебиторлик қарзлари ҳақида солиштириш далолатномалари тузишдан бўйин товлаганлиги, ўзини атайлаб тўловга қобилиятсиз қилиб кўрсатганлиги ва ҳ.к) далиллар асосида аниқлаши лозим. Агар қарздор товар (ишлар, хизматлар) ҳақини тўлаш учун иқтисодий имкони бўлмаса, қарзни тан олиб, уни тўлашга ҳаракат қилаётган бўлса, судлар унинг хатти-ҳаракатларини тўловдан бош тортиш, деб баҳоламасликлари зарур.

Ушбу ҳолатда тарафлар ўртасида 2022 йил 28 декабрь куни қарз тан олинганлигини ифодаловчи солиштириш



далолатномаси тузилган ва жавобгар томонидан қарздорлик бўлиб-бўлиб, жумладан 2023 йил 16 январь куни 106 000 000 сўм, 19 январь куни 26 000 000 сўм, 27 январь куни 51 500 000 сўм ва 17 март куни 185 434 653 сўм тўлаб берилган.

ФКнинг 333-моддаси биринчи қисмига мувофиқ, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Суд, юқоридагиларни инобатга олиб, даъво талабларининг 98 367 500 сўм жарима ундиришга оид қисмини қаноатлантиришни рад этишни ва жавобгарнинг илтимосномасини қаноатлантиришни лозим топди.

Бундан ташқари, ИПК 118-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларига мувофиқ суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдorigа мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Ҳал қилув қарори ўз фойдасига чиқарилган тарафга иш бўйича қилинган барча суд харажатларининг ўрни, гарчи бошқа тараф давлат божини тўлашдан озод этилган бўлса ҳам ушбу бошқа тараф ҳисобидан қопланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги

“Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чоратадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-3318-сонли қарорининг 3-бандида фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар тақдим этишлари мумкинлиги, бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги белгилаб қўйилган.

Ўзбекистон Республикасининг “Давлат божи тўғрисида”ги Қонунига илова қилинган Давлат божи ставкалари миқдорларининг 2-банди

“а” кичик бандида мулкый хусусиятга эга даъво аризалар учун даъво баҳосининг 2 фоизи миқдorida, бироқ базавий ҳисоблаш миқдорининг

бараваридан кам бўлмаган миқдорда давлат божи ва Ўзбекистон Республикаси Олий суди Раёсатининг 2022 йил 28



декабрдаги РС-71-22-сонли қарорида барча ишлар бўйича даъво аризаси ва аризалар учун базавий ҳисоблаш миқдорининг 10 фоизи миқдорида почта харажати тўланиши кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 20 майдаги

“Иш ҳақи миқдорини ошириш тўғрисида”ги ПФ-138-сонли Фармонида асосан 2022 йил 1 июндан бошлаб базавий ҳисоблаш миқдори 300 000 сўм қилиб белгиланган.

Даъвогар томонидан иш бўйича олдиндан 2023 йил 10 февралдаги

тўлов паттаси билан 30 000 сўм почта харажати тўланган.

Шу боис, суд жавобгардан даъво талабларининг асосли қисми бўйича республика бюджетига 3 708 693,06 сўм давлат божи ва даъвогар фойдасига 30 000 сўм почта харажатини ундиришни, даъво талабларининг асоссиз қисми бўйича даъвогардан давлат божи ундирмасликни лозим топди.

Юқоридагиларга асосан ва Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 169, 176-179-моддаларини қўллаб, суд

Қ А Р О Р Қ И Л Д И :

Даъво аризасини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар “BERUNIY CLUSTER” масъулияти чекланган жамиятидан даъвогар “Жайхун Жалоладдин” фермер хўжалигининг фойдасига иш учун олдиндан тўланган 30 000 сўм почта харажати ундирилсин.

Жавобгар “BERUNIY CLUSTER” масъулияти чекланган жамиятининг илтимосномаси қаноатлантирилсин.

Жавобгар “BERUNIY CLUSTER” масъулияти чекланган жамиятидан республика бюджетига 3 708 693,06 сўм давлат божи ундирилсин.

Ҳал қилув қарори қабул қилингандан кейин бир ойлик муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Ҳал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан шу суд орқали Қорақалпоғистон Республикаси судига бир ойлик муддат ичида апелляция шикояти (протест келтириш) бериш мумкин.

Судья

Қ.О.Хожамуратов

